

T A
Č R

Mendelova univerzita v Brně Agronomická fakulta

Národní konference

MENTÁLNÍ OBRAZ ČESKÝCH VESNIC – VZPOMÍNKY NA KRAJINU

Sborník abstraktů

Editori: Milada Šťastná, Antonín Vaishar

Název: Mentální obraz českých vesnic – vzpomínky na krajinu

Editoři: Milada Šťastná, Antonín Vaishar

Vydala: Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno

Technická redakce: Jana Pokorná

Neprošlo jazykovou úpravou

Obálka H. Lincová,

Fotografie A. Vaishar, není-li uvedeno jinak.

Tisk: Vydavatelství Mendelovy univerzity v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno

Vydání: 1

Stran: 20

Náklad: 50 ks

ISBN: 978-80-7509-

Vnímání krajiny a jejích změn – Hrušovansko versus Vysokomýtsko

Silvie Kozlovská¹¹, Veronika Stodolová

Cílem tohoto příspěvku je porovnání dvou vybraných typů a změn v krajině, jež byly studovány v rámci projektu „*Krajinná paměť jako dědictví venkova – proměny české kulturní krajiny v mentálním obraze jejích obyvatel*“.

Prvním typem je krajina jihomoravského pohraničí, mikroregion Hrušovansko. Zdejší krajina je velice úrodná, teplá a suchá, odpradávná zemědělsky využívaná. Mírně zvlněný reliéf Dyjskosvrateckého úvalu je typický rozsáhlými lány a vinicemi, život však souvisí především s vodou, které je zde nedostatek – pole musí být uměle zavlažována, což v minulém století vedlo k rozsáhlé výstavbě zavlažovacích kanálů a nádrží. Lesnatost je zde velmi nízká (pouhých 11 %) a tyto porosty bývají vesměs v blízkosti vodních toků. Zachovaly se sice fragmenty lužních lesů, najdeme zde ale také kultury nepůvodního trnovníku akátu. Do tváře místní krajiny vždy výrazně zasahoval člověk a dotkly se jí i události poměrně nedávné – posledních sedmi desetiletí, které jsou předmětem výzkumu, jelikož se ještě uchovaly ve vzpomínkách místních obyvatel. Na rozdíl od druhého mikroregionu tuto oblast velmi ovlivnila druhá světová válka, kdy se nejdříve stala součástí německé říše, poté naopak součástí postupně upadajícího vysídleného pohraničí, i vznikem tzv. železné opony spojené s omezením svobody pohybu, výstavby apod. Obyvatel po válce rapidně ubylo a u některých obcí už k obnovení původních počtů obyvatel nedošlo. Dosídlení probíhalo lidmi z různých koutů země, což vedlo k narušení vztahů ke krajině. Na pozadí dějinných událostí (kolektivizace zemědělství, poté obnovení soukromého vlastnictví) si lidé vytvářeli vztah k nové domovině, který se formuje dodnes. Lze říci, že úspěšně, většina místních rodáků či poválečných osídlenců má poměrně silný vlastenecký pocit, projevující se například v pomalém přijímání „nově“ přistěhovalých, ale třeba i v zájmu obnovovat tradice a zvelebovat obec a její okolí.

Druhý typ krajiny představuje mikroregion Vysokomýtsko. Dle polohy venkovských obcí je to typ mezilehlého venkova, protože se v něm nachází pouze jedno malé město – Vysoké Mýto. Ze správního pohledu je mikroregion Vysokomýtsko dobrovolný svazek 28 obcí. Tři čtvrtiny z obcí představují vesnice s maximálně 500 obyvateli. Mikroregion se rozprostírá na ploše téměř 20 000 ha a žije v něm více než 21 000 obyvatel. Mikroregion má ráz pahorkatiny s průměrnou nadmořskou výškou okolo 350 m n. m. Vysokomýtsko je nejteplejší a nejsušší oblastí s největším podílem zemědělské půdy v Pardubickém kraji. Lesnatost území je celkem malá a roztroušená. Vývoj krajiny Vysokomýtska je kontinuální, neboť v průběhu sledovaných období nedocházelo k výraznější změně matrice ani způsobu jejího obhospodařování. Z tohoto důvodu lze mikroregion Vysokomýtsko považovat za referenční srovnávací území, ve kterém se krajina měnila pouze minimálně.

Na základě dílčích analýz struktury krajiny byly v mikroregionech prováděny polostandardizované rozhovory s místními obyvateli staršími 65 let. Byly tak získány i důležité informace o nezaznamenaných změnách v okolí obcí, které byly zpracovány do „Moderní kroniky obce“. Výstupem příspěvku bude porovnání hodnot krajiny obou mikroregionů a shod či rozdílů ve vnímání místními obyvateli.

¹¹ Ing. Silvie Kozlovská, Ph.D., Mgr. Veronika Stodolová, Ústav aplikované a krajinné ekologie Agronomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně, e-mail:silvie.kozlovska@mendelu.cz